

Fig. 1. Ydre set fra sydøst. Foto Anders C. Christensen 2014. – *Exterior seen from the south east.*

FOVSING KIRKE

HJERM HERRED

Kirken (»foxingh«) var o. 1350 i Ribe Oldemoder takseret til 3 skilling sølv, hvilket lå 1 skilling under herredets middelsættelse.¹ Ifølge præsteindberetningen 1638 til Ole Worm var den indviet til Skt. Katharina (*værnehelgen*). Kirken svarede 1524-26 5 mark i landehjælp (jf. Vejrum og Ølby, s. 2177 og 2267).²

1720 blev Fovsing Kirke, antagelig sammen med Måbjerg (s. 1729), solgt på auktion, dog uden kaldsret,³ til Jens Henriksen Jermiin, sognepræst i Hjerm og Gimsing og ejer af Avsumgård i Vejrum Sogn (jf. s. 2178). 1738 videresolgte han imidlertid kirken til gårdmand Niels Christensen (†1763⁴) på Bjerg i Fovsing Sogn,⁵ hvis enke, Ane Kirstine Christensdatter (†1788), 1765 valgte at bortauktionere den til provst Thomas Just Jermiin, søn af Jens Jermiin (jf. †altertavle nr. 3 og †alterskranke). Thomas Jermiin var selv siden 1746 ejer af Avsumgård. Dermed kom kirken atter under denne gård, der 1777 blev omdannet til stamhuset Avsumgård. 1912 overgik den til *selveje*.⁶

Anneksforhold. Frem til 1687 udgjorde sognet ét pastorat sammen med Ølby; ved reskript af 9. juli 1687 blev Asp tillagt (s. 2267).

Kirken ligger på fladt terræn nordvestligt i sognet, i den nordlige udkant af den nyere bebyggelse, Fovsing Kirkeby. Sognets grænse mod vest, der tillige markerer overgangen til Skodborg Herred, udgøres omtrent af Bredkær Bæk, som løber ud i fjordarmen Kilen. Vandløbet markerer endvidere skellet mellem Hjerm Herreds frugtbare moræneler og hedesletten vest herfor, hvorpå Kloster- og Kronhedens skove strækker sig.

Kirkegårdens hegn og indgange. Kirkegården har formentlig bevaret de gamle grænser. Den hegnes af jorddiger med stenklædte fronter. De lave diger suppleres indvendigt mod øst af bøgehæk,

Fig. 2. Luftfoto af kirken set fra sydøst. Foto Ålborg Luftfoto o. 1950. KglBibl. – *Aerial photograph of the church seen from the south east.*

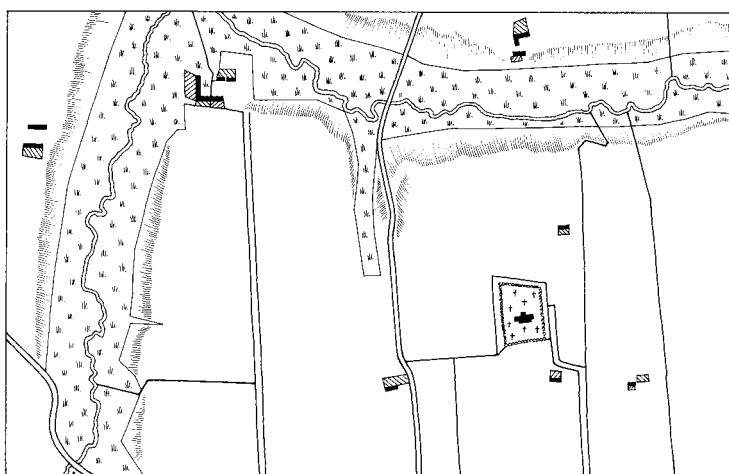

Fig. 3. Matrikelkort 1:10.000. Målt 1787 af D. Wesenberg. Tegnet af Merete Rude 2015. – *Cadastral map.*

mod nord og vest af tuja; på vestdiget er desuden et plankeværk og en række lave buske. Som et ekstra værn mod den udsatte vestside er uden for diget et lægivende bælte af høje hvidgraner. Tidligere kronedes digerne af tårn (jf. fig. 2).

Til kirkegården hører tre indgange, der er placeret i øst- (køreport), vest- og syddiget; dertil kommer en låge i plankeværkets sydvesthjørne til bortskaffelse af haveaffald. De to førstnævnte indgange har gammel hæv, mens den søndre blev etableret 1995 med det formål at forbinde kirken med den 1990 anlagte parkerings- og materialeplads syd herfor. Indgangenes hvidmalede teglstenspiller med trinpyramider, der er repareret adskillige gange, kendes fra flere kirker på egnen (f.eks. Handbjerg og Asp, s. 1943) og kan i den ældste form formentlig henføres til 1800-tallet. Åbningerne lukkes nu af sortmalede jern-

tremmefløje. Et smalt stykke jord syd for diget blev 1971 indlemmet til etablering af et lapidarium.⁷ †*Hegn*. Digerne blev i 1600- og 1700-tallet gentagne gange suppleret med græstørv og sten, 1707 under medvirken af 'det hele sogn'.⁸ †*Indgange*. De ældste indgange var af træ og krævede hyppige reparationer. 1592 indkøbtes tømmer til bl.a. den 'nørre stette', hvis nærmere placering dog ikke kendes. I disse år anskaffedes betydelige mængder træ til de tømrede indgange og låger, og 1653 betaltes en tømmer for at ophugge, rejse og tække to stetter.⁹ †*Kirkeriste* er nævnt 1620.⁹ En *planering* af kirkegården ønskedes udført 1871, så kirken kunne komme til at 'ligge frit',¹⁰ og 1894 udvidedes kirkegårdens gange. 1900 blev på sydsiden af kirken anlagt en gang i 3 alens bredde.⁷ 1922, hvor kirken i øvrigt blev istandsat (jf. s. 2326), blev også omgivelserne renoveret, så

Fig. 4. Luftfotografi af kirken set fra syd. Foto Lis Helles Olesen 2015. – *Aerial photograph of the church seen from the south.*

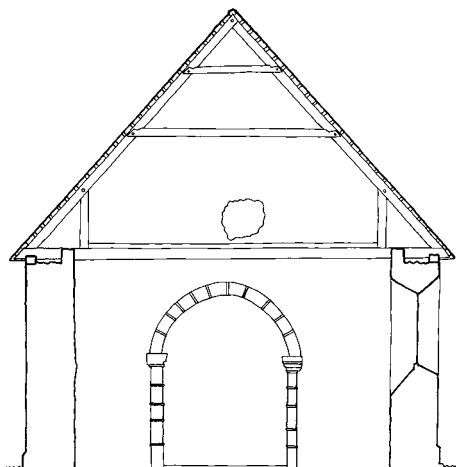

Fig. 5. Tværsnit gennem skibet set mod øst. 1:150. Målt og tegnet af Anders C. Christensen 2015. – *Cross-section through the nave looking east.*

at kirkegården året efter karakteriseredes som 'reguleret og smukt anlagt'.⁷

Bygninger på og ved kirkegården. Ved kirkegårdens sydøsthjørne opførtes 1955 det teglsatte og hvidtede *ligkapel* (arkitekt H. Møller Nielsen, Struer), hvis sadeltag er belagt med vingetegl; bygningen blev 1990 udvidet med et afsnit til personalefaciliteter mod syd (arkitekterne Olaf Brusck, Johan Duelund og Ib Lydholm, Thisted). En *†stald* med tag af tagpap, der tjæredes 1936, eksisterede formentlig helt indtil 1955 på et ikke nærmere angivet sted. Muligvis lå den, hvor nu ligkapellet er placeret (jf. fig. 3).¹¹

BYGNING

Kirken består af romansk kor og skib, hvortil o. 1500 er føjet et våbenhus mod nord og o. 1550 et smalt tårn mod vest. Orienteringen har en sydlig afvigelse.

Kirkens *grundplan* er overordnet disponeret over tre kvadrater: et ret afsluttet kor i øst, hvortil knytter sig et skib af dobbelt længde mod vest. Skibets flankemure, hvis indbyrdes afstand svagt forøges vestover, springer en halv murtykkelse frem for korets. De jævnhøje bygningsafsnit rejser sig over soklen i ti skifter, der opefter aftager i højden.

Materiale og teknik. Koret og de østligste ca. tre meter af skibet tilhører første byggefase og er opført af *granitkvadre* over en *skråkantsokkel* (s. 1728 fig. 33). I murværket vest herfor (anden fase) er kvadre anvendt blot i de nederste to skifter samt til hjørnekæden mod nordvest, mens den øvrige del af murværket er af rå kamp. Materialeskiftet er betinget af et byggestop, der på nordsiden er markeret ved en stejlt faldende fortanding samt en lavere skråkantsokkel. På sydsiden, der som de øvrige kvadersatte dele er omsat adskillige gange, har lignende forhold gjort sig gældende (jf. fig. 7a). På enkelte af kvadrene, herunder en hjørnekvader på koret (fig. 9), er indhugget rektangulære stenhuggermærker (jf. f.eks. Fjaltring og Hjerm, s. 1636, 2004). Bagmurene, der er pudsede og hvidtede, er i begge afsnit af rå kamp undtagen triumfnuren, der til begge sider er beklædt med kvadre, idet dennes vestmur en tid var facade (jf. den etape-

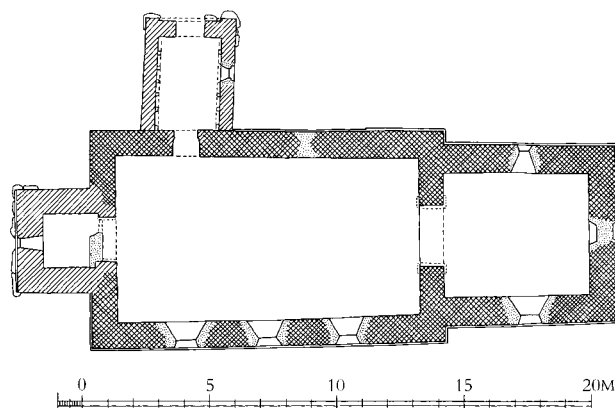

Fig. 6. Plan. 1:300. Målt af Emanuel Fleischer 1893, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2015. – *Plan.*

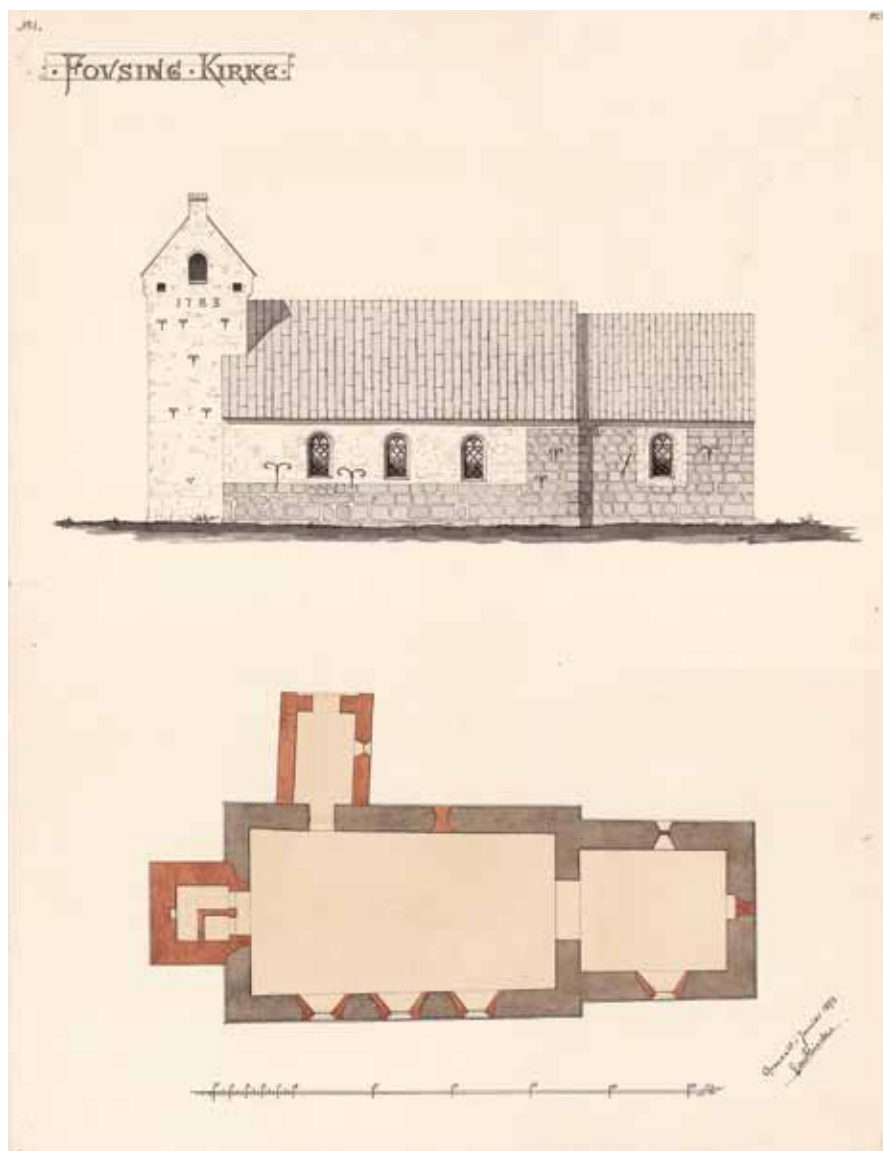

Fig. 7a-b. Plan og opstalt. 1:300. Målt og tegnet af Emanuel Fleischer 1893. – *Plan and elevation.*

vide opførelse af kirken). To »sjældne granitsten«, der ikke nærmere kan identificeres, og som mentes oprindeligt at være anvendt i kirken, var indtil 1991 anbragt i kirkegårdsdiget.¹²

Døre og vinduer. Kun kirkens norddør er bevaret. Den rektangulære åbning, der efter normen er placeret vestligt i skibet, måler 207×94 cm og er opført med retvinklede karme, der mod våbenhuset er senere omsat med munkesten.¹³ †Syddøren erkendtes 1880 som en forstyrrelse i

soklen,¹⁴ men var endnu i brug 1592, hvor en ny fløj ophængtes.⁹

Af de oprindelige vinduer er korets vinduer i øst- og nordmuren endnu eksisterende, men er begge ombyggede indvendig og i lysningerne; østvinduet er blændet før 1880.¹⁴ De rundbuede åbninger, hvoraf den nordre i facaden er et skifte højere end den østre (hhv. 144×70 og 110×70 cm), indrammes af pudsede sålbænke, smigsten, der følger facadernes skiftehøjde, og retkantede

Fig. 8. Korets ydre set fra sydøst. Foto Anders C. Christensen 2014. – *Exterior of the chancel seen from the south east.*

monolitoverligger. I det indre er anvendt enkelte kvadre i østvinduet, der som nævnt dog er ombygget. Nordvinduet var blændet indtil 2005, hvor det blev genåbnet i forbindelse med indsættelsen af et glasmaleri (s. 2329). Et blændet, romansk \uparrow vindue i skibets nordmur registreredes 1893, men kan ikke længere iagttages (jf. fig. 7b). Værd at bemærke vedr. dette vindue er den noget atypiske placering omtrent midt på skibets mur, som formentlig er betinget af, at man har villet

undgå at indsætte vinduet længere mod øst, ved materialeskiftet mellem kvadre og rå kamp.¹⁵

I det *indre* dækkes kirken af fladt bjælkeloft, hvoraf dele er udskiftet senest 1896; 1905 forsynedes bjælkerne med hulkellister.⁷ En rundbuet *kor-bue* danner overgang mellem skibet og det ét trin højere liggende kor (jf. fig. 21). Buen, hvis bredde omtrent svarer til en tredjedel af triumfmuren, har vanger af hjørnehugne kvadre. De profilerede *kragsten*, der griber om vangerne, er afvekslende

udført (s. 1726, fig. 6-7). Det bemærkes, at buens højde stiger med ca. 10 cm mod øst, hvilket øger indsigten i koret. Korbuen har formentlig siden 1871, hvor fugerne ønskedes 'udsat med portlandcement' og i øvrigt 'afrenset for kalken', stået med stærkt fremspringende, rektantede fuger.⁷

Taggavle. Korets østre trekantgavl er bevaret i det nedre og består af rå kamp suppleret med enkelte kvadre. Spidsen er ommuret med røde teglsten i nyere tid. Gavlen mellem kor og skib er opført af rå kamp og er intakt, mod koret dog suppleret med cementmørtel iblandet teglstumper. De to loftsrums forbindes gennem en sekundær og irregulær åbning (ca. 75×75 cm), der vel er etableret med skibets færdiggørelse. Skibets vestgavl er stærkt ombygget, men ses i det nedre ligeledes at have været af rå kamp. Herover er spidsen af røde teglsten i munkestensformat, mens flere nyere ombygninger af røde teglsten i normalformat ses langs taglinjerne.

Senmiddelalderlige tilføjelser. Det hvidkalkede våbenhus af tegl ud for skibets norddør er formentlig opført o. 1500 (jf. ndf.) på et fundament af rå kamp og er i kraft af de arkitektoniske detaljer beslægtet med en række af egnens våbenhuse (fig. 13), i det ydre således ved gavlens rundbuede blændingsfelt, der har paralleller i f.eks. Måbjerg og Hjerm (s. 1740, 2011). Buen, der har to affasede led som vederlag, ledsages af en båndfrise af radiært stillede løbere, hvoraf hver anden er forsænket; motivet er

Fig. 9. Stenhuggermærke på korets nordøsthjørne (s. 2318). Foto Anders C. Christensen 2014. – *Stone-cutter's mark in the northeastern corner of the chancel.*

Fig. 10. Korets nordvindue (s. 2319, sml. fig. 20). Foto Anders C. Christensen 2014. – *North window of the chancel.*

inspireret af \dagger Holstebro Kirkes sydkapel, der opførtes o. 1468 (s. 192), og kan i egnens kirker iagttages i flere variationer (f.eks. i Lomborg, Mejrup og Hjerm, s. 732, 1783, 2011). Den fladbuede dør blev udvidet 1873.⁷ Rummet belyses gennem et sekundært vindue i østmuren. Også i det indre er indretningen egnstypisk, idet begge flankemure er udstyret med seks nicher, oprindeligt adskilt af halvtensbrede piller; nicherne er dog nu bortrugget i det nedre (fig. 11, jf. Måbjerg, Gimsing og Asp, s. 1740, 2122).

Tårn. Det smalle tårn med kvadratisk grundplan ved skibets vestgavl er opført i tiden o. 1550 i tre stokværk, men er siden ombygget og nedskåret (jf. ndf.). Murene er rejst over et fundament af svære kampesten og dækket af sadeltag med gavle i nord og syd. De nederste to til fire skifter er opført af skibets udflyttede kvadre, heriblandt skråkantsoklen under vestgavlen. Herover er tårnet af røde teglsten i renæssanceformat (25×11×7 cm), der i facaderne er lagt i krydsskifte, i bagmurene i

munkeskifte med ryggede fuger, i det nedre dog med enkelte partier af rå kamp. Tårnets østmur hviler på skibets vestgavl, og til aflastning af denne er opført en med muren jævnbred rundbue med dobbelt halvtstensstik, der danner overgang mellem skibets gavl af rå kamp og tårnets teglmur herover (fig. 14). I sydmuren er før 1880 indmuret en romansk *olielampe* (s. 2339).

Tårnrømmet var oprindeligt forbundet med skibet gennem den høje, spidsbuede arkade med kragbånd af halvstaf, der 1922 blev blændet med en lukkemur, hvori nu er en rektantet dør.¹⁶ Rummet blev i forbindelse med lukkemurens opførelse overspændt af et tøndehvælv, som skærer det rundbuede vindue i vest,¹⁷ og som dermed reducerer højden på det oprindelige rum; igennem hvælvet er adgang til mellemstokværket via en trætrappe. Herfra fører en trappestige til det høje klokkestokværk, hvor en lav, fladbuget åbning forbinder stokværket med skibets loft. Klokken er ophængt i det enlige, svagt spidsbuede og ufalsede glamhul i nordmuren, og i trekantgavlene, hvis glatte kamme og pinakler senest er omsat o. 1976, er i nord en cirkulær glug, i syd en spidsbuget. På alle facader er i tagfodshøjde bomhuller til *hængestillads*.

Ganske usædvanligt var både tårnrøm og stokværket herover formodentlig overhvælvet, om end det dog må forblive et åbent spørgsmål, om begge hvælv faktisk blev realiseret. Derfor taler de irregulært afhuggede kappevederlag til tårnrømmets *†krydshvælv* (fig. 15), hvis østkappe hvilede på en regulær skjoldbue. Af *†krydshvælvet* over andet stokværk er tre skifter høje ribbeudspring bevaret i rummets hjørner, mens kappevederlagene er forsvundet med tårnets nedskæring; færdiggørelsen af dette hvælv er til gengæld mere usikker, men kan ikke udelukkes (fig. 16). Til 'hvælvenes' vedligeholdelse udførtes 1686 smedearbejde, d.e. formentlig indsættelse af kiler til opstramning af kapperne på oversiden.⁸ Hvælvenes nedbrydning er ikke beskrevet i kilderne, men de var tilsyneladende væk 1811, hvor fuglene havde fri adgang til kirkerummet via glamhullet (jf. ndf.). 1860 ønskedes tårnet aflukket fra kirken,¹⁸ hvilket dog først, som ovf. nævnt, skete 1922.

Udformningen af det oprindelige *†klokkestokværk* kendes ikke, men det var dækket af et *†spir* eller et *†pyramidetag*.¹⁹ Placeringen af den oprindelige adgang til de øvre stokværk kan have været via en *†fritrappel(?)* til det nuværende, høje glamhul på nordsiden. Hvornår tårnet blev skåret

Fig. 11. Våbenhusets indre set mod sydøst (s. 2321). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – Interior of the porch looking south east.

Fig. 12. Våbenhusets gavlf set fra loftet (s. 2321). Foto Anders C. Christensen 2015. – *Gable of the porch seen from the ceiling.*

ned er usikkert, men det skete muligvis vinteren 1719-20, hvor tårnet var »gandske nedslagen paa Jorden.«²⁰ 1766 havde kirken et 'lavt, teglhængt

tårn'.²¹ Nedsæringen kan dog også være foretaget ved en *tårnrestaurering(?)* 1783, jf. ankre på sydsiden.

Fig. 13. Våbenhuset set fra nordøst (s. 2321). Foto Anders C. Christensen 2014. – *Porch seen from the north east.*

Fig. 14. Udsnit af tårnmurens aflastningsbue set fra vest (s. 2322). Foto Anders C. Christensen 2015. – *Detail of relieving arch of tower wall seen from the west.*

Fig. 15. Tårnrummets hvælvvederlag set fra øst (s. 2322). Foto Anders C. Christensen 2015. – *Vault extension of tower seen from the east.*

Fig. 16. Ribbeudspring i tårnets sydvesthjørne (s. 2322). Foto Anders C. Christensen 2015. – Rib projection in the south west corner of the tower.

Eftermiddelalderlige reparationer og vedligeholdelser. Kirkens eftermiddelalderlige vedligeholdelseshistorie er velbelyst, idet regnskaber og protokoller er bevaret med få lakuner fra 1584 og frem. Talrige poster vidner om småreparationer af kirkegårdens indgange og diger samt af kirkens murværk,²² lofter, tagværker og -beklædninger. Større arbejder udførtes bl.a. 1606, hvor kvaderbeklædningen måtte omsættes af to murermestre i ni dage, og 1629, hvor et 'stort stykke mur af hugne sten' omsattes i kirkens østende.⁹ Den løbende vedligeholdelse af alle kirkens bygningsafsnit intensiveredes i løbet af 1600-tallet, f.eks. 1631, hvor kirkens sydside samt tårnet blev udbedret med mursten og mørtel.⁹ Det forhindrede dog ikke, at forfaldet 1696 var så fremskredent, at en *istandsættelse* 'overalt ind- og udvendigt' blev udført.⁸ Reparationer på det 'brøstfældige' tårn var blevet foretaget tre år tidligere, men suppleredes 1697. De indvendige

arbejder fortsatte 1700, hvor murkronen ved loftets bjælkelag blev genopmuret, idet den var 'helt borte på begge sider'.⁸ To år senere var situationen yderligere fortvivlende, da der ikke kunne findes midler til at udbedre den 'meget forfaldne' kirke; gulvet var således overalt oprådt, fuldt af huller og brækkede sten, mens man i tårnet, der var 'fordærvet' og ganske manglede blytaget, kun kunne ringe med klokken 'med fare'.²³ Elendighederne fortsatte de følgende år, hvor kirkens ydermure var 'brækket og skilt ad', tømmeret råddent og tårnets tilstand så kritisk, at ingen af de fire synsmænd turde vove sig derop.²³ 1766 meddeltes kirken at være midt i en 'stor reparation', der afsluttedes året efter, men som for bygningens vedkommende ikke blev nærmere beskrevet.²⁴ Herefter rapporteredes kirken overordnet at være i god stand; 1811 var der via tårnets glamhul dog adgang for fugle i kirkerummet, og det var 'et for velanstændigheden stø-

Fig. 17. Ydre set fra syd. Foto i NM, 1924. – Exterior seen from the south.

dende syn at se alteret og dets gulv og prædikestolen så vederstyggeligt tilredt med urenlighed, som vi har set det i denne kirke'.²⁵ 1859 bemærkedes, at hældningen på korets østgavl var 'uforandret'.¹⁸

En *restaurering* af kirkens sydside samt indsættelsen af vinduer (jf. s. 2327) samme sted må have fundet sted i slutningen af 1800-tallet (arkitekt Emanuel Fleischer, jf. fig. 7a-b), men eventuelle skriftlige vidnesbyrd om denne ombygning er ikke bevaret.

1918 overvejede menighedsrådet at sælge kirkens blytage og erstatte dem med mindre bekostelige tagdækninger, således at midler kunne frigives til kirkens vedligehold i øvrigt eller til 'en flytning af kirken ind midt i sognet'.⁷

En *istandsættelse* 1922 omfattede en fornyelse af våbenhusets tag, nyt gulv under stolene og en 'afrensning' og istandsættelse af korbuen; tårnrummet overhævedes, og kakkellovnen blev flyttet ind i kirken.⁷

1959 foretoges endnu en *istandsættelse*, denne gang omfattende gulvene i tårn og midtergang

samt udskiftning af kirkens varmeanlæg, der betingedes af en fornyelse af de elektriske installationer (arkitekterne K. Hansen-Møller og Kristian Jensen, Holstebro).

Loftet isoleredes med mineraluld, der 1977 erstattede en isolering af ler, som imidlertid drysede.⁷

En *hovedistandsættelse* 1986-87 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted) omfattede om sætning af kvadrene på korets østgavl, omstøbning af et parti af tagbeklædningen, omlægning af gulvene og istandsættelse af væggene. Endvidere blev nyt varmeanlæg installeret (jf. s. 2328), og dele af inventaret istandsat (s. 2330).

Gulve. Korgulvet er siden 1986 belagt med sekskantede, gule teglfliser, mens alterets bræddegulv, der er repareret og omlagt adskillige gange, senest 1986, formentlig har gammel hævd (jf. ndf.).⁷ Skibets gulv, der består af skiftevis røde og gule teglsten i tværgående bånd, kantet af en bort af gule sten, er fra 1959. Trægulvene ved alteret og under stolene er senest fornyet 1986. I våbenhu-

set er skiferfliser, i tårnrummet støbt cementgulv. †*Gulve*. 1585 lagde en snedker 'fjæl' på 'kirkenes' gulv,⁹ og 1628 indkøbtes to læs kampesten til 'kirkegulvet'.⁹ 'Lægter' blev 1649 lagt i altergulvet og 'kvindestolene'.⁹ 1791 var gulvet under stolene belagt med natursten, resten med mursten.²⁶ 1862 var gulvet af teglsten.⁷ Det nuværende korgulv erstattede et ældre af store, kvadratiske fliser af farvet cement fra o. 1900.⁷ Et nyt, ferniseret gulv ønskedes 1892-93 lagt ved alteret.⁷

Vinduer. Kirkens granitindfattede vinduer i syd stammer formentlig fra en restaurering i slutningen af 1800-tallet, hvortil opmålinger udarbejdedes 1893 af arkitekt Emanuel Fleischer (fig. 7a-b). De ret betydelige arbejder er dog ikke nævnt i *Synsprotokollen*. †*Vinduer*. 1592 indkøbtes stål til en vinduesstang.⁹ Et nyt vindue (på sydsiden?) blev indsat over to dage 1629, hvorefter en muremester 'sømmede' omkring det.⁹ 1869 blev sydsidens vinduer fornyet i tegl og gjort ½ alen højere til en højde af 2½ alen, samt kraftigt udvidet i bagmurens smig (jf. fig. 7a-b). De rundbuede og falsede åbninger blev forsynet med

jernrammer og rudestillede sprosser, trækruder og ståltrådgitter.⁷ To tagvinduer over hhv. kor og skib blev anbragt 1903.⁷ Tårnrummets vindue, der 1893 var blændet, blev genåbnet 1906.⁷ 2000 ønskedes korets nordvindue genåbnet, og vangerne blev i den forbindelse undersøgt for kalkmalerier. Vinduet genåbnedes 2005 (jf. s. 2329).

Tagværker. Korets egetagværk består af otte spærfag uden stivere og et lag hanebånd; desuden ses enkelte stormlægter. Træet er meget frønet og sprukket og bærer enkelte steder spor af fugtskader. En stregnummerering, regnet fra vest, er angivet på spærene. Tagværket over skibet består af 14 spærfag med to lag hanebånd og korte spærstivere. Hovedparten er af fyr, enkelte hanebånd af eg. Tårnets fem spærfag er ligeledes overvejende af fyr og har et hanebånd samt korte stivere, hvoraf enkelte er af eg. Våbenhusets er helt af fyr og består af seks spærfag med et hanebånd og korte stivere.

Tagbeklædning. Kor og skib dækkes af blytage, mens tårn og våbenhus siden 1976 er belagt med eternitskifer. For korets vedkommende er taget senest repareret 1968, jf. indskrifter i støbte re-

Fig. 18. Ydre set fra nord. Ældre foto i Struer Museum. – Exterior seen from the north.

Fig. 19. Indre set mod øst. Foto i NM, 1924 – *Interior looking east, 1924.*

liefversaler: »H H Michaelsen 1968 Hvidbjerg«. En indskrift fra samme firma på skibets nordside daterer sig til 1972, mens belægningen på sydsiden senest er repareret 1986 (»Stoffregen Struer 1986«). †*Tagbeklædning*. Udbedringer af korets og skibets blytage optræder hyppigt i de ældste regnskaber, ofte i forbindelse med udskiftninger af blybrædder.⁹ 1862 havde koret og 'størstedelen' af skibet blytag.⁷ Den vestligste del af skibets tag på nordsiden var indtil 1972 tegldækket (jf. fig. 18). Det stråtte våbenhus tag blev 1592 repareret med '6 travertagrør' indkøbt til formålet, hvilket gentoges flere gange indtil 1625, hvor et nyt stråtag blev lagt op.⁹ Reparationer af dette tag optræder i regnskaberne indtil 1719, hvor en blymester med karle bragtes fra Madum og retur for at lægge bly på våbenhuset.²³ 1862 var våbenhuset tegldækket,⁷ men beklædningen blev o. 1951 udskiftet, formentlig med skifer. Tårnets blytag blev repareret 1693,⁸ men allerede 1701 var taget på et område svarende til 14 opgange bly kun belagt med træplanker, der blev udskiftet

1707.²³ 1862 dækkedes det af tegl, der 1881 udskiftedes med skifer;⁷ dette materiale lå på tårnet indtil 1976.²⁷

Farveholdning. Kirkens kvadersatte dele står i blank mur, mens partierne af rå kamp og tegl er kalkede. I det indre er lofterne malet i en lys, grå farve. 1889 ønskedes våbenhusets loft malet i perlefarve,⁷ sugfjælene 1915 med mørkebrun farve.⁷

Opvarmning. Kirken opvarmes siden 1986 af en *kalorifer* i kirkens sydvesthjørne. †*Opvarmning*. 1888 installeredes en *†kakkellovn* i et dertil indrettet rum i tårnets sydøsthjørne, hvortil opførtes en skorsten langs tårnets sydvæg; kakkellovnen fornyedes 1909 og igen 1934.⁷ 1959 installeredes nyt, *elektrisk varmeanlæg* med rørvogne under stolene.

†*Vindfløj*. 1610 indkøbtes en vindfløj til kirken.⁹ 1693 var den 'rustne vindfløj' blæst ned og slået i stykker, men samme år udbedret og genopsat.⁸

Kirkens *brolægning* stammer fra 1983, hvor den afløste et *†cementfortov*; dette erstattede formentlig den *†brolægning*, der 1896 anlagdes i 1 alens bredde omkring kirken.⁷

GLASMALERIER

2005 indsattes et glasmaleri i korets nordvindue (fig. 20, jf. fig. 10), tegnet af Bodil Kaalund og udført af glasmester Per Hebsgaard. Maleriet viser *Bebudelsen* med den siddende, blåklædte Maria og en svævende engel over hendes hoved, jf. kunstnerens anvendelse af motivet på malet stolestagedavl i Måbjerg Kirke (s. 1761).²⁸ †*Glasmaleri*, o.1500. Et våbenskjold for Sortslægten med to røde sparrer i et blå felt, omgivet af tre sorte liljer og med en sort lilje mellem et hhv. rødt og blått vesselhorn (fig. 44) registreredes i midten af 1700-tallet i et vindue i kirken.²⁹ Våbenet tilhørte væbner Oluf Nielsen Sort, der ejede Fovsing Hovgård.³⁰ Han er antagelig ligeledes identisk med Stubber Klosters forstander, der 1500 skænkede sin ejendom Lille Holmgård til Borbjerg Kirkes præstekald til gengæld for en sjælemesse (s. 1839). Markeringen af Oluf Niensens våbenskjold i Fovsing har formentlig ligeledes haft sammenhæng med en sjælestiftelse.

†KALKMALERIER

I forbindelse med en renovering af kirkens vægge 1986 (jf. s. 2326) registrerede Robert Smalley på korets østvæg og skibets nordvæg fragmenter af kalkmalede dekorationer, både middelalderlige og eftermiddelalderlige. Disse blev efter undersøgelsen atter overkalket.³¹

1) O. 1300-50. På skibets nordvæg var angivet en spinkel fodlinje, hvorfra udgik stilke med omvendte, hjerteformede blade. Fragmenterne i rødt og sort var lokaliseret 5 m vest for triumfvæggen og 3,4 m over gulvniveau. Sandsynligvis har de udgjort de nedre dele af et arkadegalleri, der har strakt sig hen over de øvre partier af alle skibets vægflader. Lignende \dagger udsmykninger er registreret i Mejrup og Ølby kirker (s. 1798, 2282), hvor de dog var væsentligt bedre bevarede. Fodlinjen med de opgående stilke svarer således nøje til frisernes nedre afgrænsning mellem søjlerne. Dekorationer af denne art kendes ud over disse tre kirker ikke i det nordvestjyske område.

2) Eftermiddelalderlig(?). En skravering med pileformede og skrånstillede streger registrere-

Fig. 20. Glasmaleri, 2005, *Bebudelsen*, af Bodil Kaalund (s. 2329, jf. fig. 10). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Stained glass window, 2005.*

des på korets østvæg ca. 1,7 m over gulvet tæt ved sydvæggen. Dekorationen, der dog ikke blev nærmere beskrevet eller fotograferet, dateredes af konservatoren til 1700-tallet, men at dømme efter udsmykningens karakter kan det vel ikke udelukkes, at denne var middelalderlig og måske indgik i en gallerifrise, svarende til Ølby Kirke (s. 2282).

3) O. 1696. »Over Kors Dören paa Muuren ned ad Kirken«, dvs. på triumfvæggens vestside og måske videreført på skibets nord- eller sydvæg fandtes årstallet 1696 og de sammenskrevne initialer for kirkens daværende værger: »MD« og »LD«, nemlig Morten og Laurids Dal.³² Listen over kirkeværger blev 1704 videreført på en \dagger trætavle (s. 2345) ved prædikestolen.

Fig. 21. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Interior looking east.*

INVENTAR

Oversigt. Kirkens ældste inventargenstande omfatter en romansk olielampe, indmuret i tårnets sydside, og en døbefont, begge dele af granit, og for sidstnævntes vedkommende tilhørende egnens vanlige bægerbladstype. Fra senmiddelalderen, o. 1500, stammer en udskåret Golgathascene og fem helgenfigurer, alt hidrørende fra den oprindelige \uparrow altertavle (nr. 1).

Fra de sidste år af Frederik II's regeringstid hidrører alterstagerne, der blev erhvervet 1587 samt kirkens klokke, dateret 1581/87; denne bærer bogstaverne »r« og »l« for klokkestøberen Rasmus Lausen eller Peter Lauridsen. Fra 1700-tallets første årtier er bevaret følgende genstande: Kirkens alterkalk (nr. 1), støbt af guldsmed Johan Frederik Altevelt, Holstebro og 1746 fornyet sammen med disken på sognepræst Hans Matias Linds bekostning, dåbsfadet fra 1768 og oblatæskan, udført af Viborgmesteren Søren Christensen Wendelin (1732-89), om end først anskaffet 1892. 1800-tallet er repræsenteret ved flere inventargenstande, således kalk nr. 2 fra 1850, guldsmed Christen Christensens sygesæt fra 1862 (disken fornyet), prædikestolen med himmel fra 1880-81, tegnet af arkitekt Frits Uldall, samt altertavle og -skranke, begge hidrørende fra hovedrestaureringen o. 1890; i altertavlen er genanvendt de senmiddelalderlige

figurer. Stolestaderne med genanvendelse af ældre dele stammer fra istandsættelsen 1922, syvstagen er skænket 1927 af Lauritz Nielsen Gade, mens lysekronerne (nr. 2-3) er foræret 1949 af hhv. Carl Pedersen, Fovsing og søsteren Kirstine Pedersen Linde samt af Christen Bjerg og søsteren Anne Bjerg. De fire messehagler, anskaffet 1975, finansieredes ved en anonym donation. 1980 anskaffedes et nyt orgel og 2011 et nyt alterbord.

Farvesætning og istandsættelser. Inventarets farveholdning med dominans af mat- og grågrønne nuancer samt mørkerøde detaljer, blev fastlagt ved restaureringen 1985-87 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm) (s. 2326).

Inventaret blev gennemgribende fornyet 1609, da kirkens daværende to \uparrow sidealterborde blev nedbrudt og \uparrow sidealtertavler samt \uparrow altertavle nr. 1 blev solgt. Dele af den middelalderlige tavle blev dog indføjet i de efterfølgende altertavler, den ældste fra det førstnævnte tidspunkt og den efterfølgende fra o. 1765, skænket af kirkens ejer Thomas Just Jermiin, der tillige sammen med hustruen, Karen Poulson, forærede en \uparrow alterskranke. Også prædikestolen blev udskiftet et par gange før opsætningen af den nuværende o. 1888-90, tidligst 1612 og sidenhen i 1704, idet den forrige stol kasseredes til fordel for en – på daværende tidspunkt – udrangeret stol fra Ejlsing Kirke. Kirken karakterise-

Fig. 22. Alterbord, 2011 og altertavle, o. 1890, med genanvendte senmiddelalderlige figurer fra †altertavle nr. 1 (s. 2335). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Altar 2011, and altarpiece, c. 1890, with reused Late-Medieval figures from †altarpiece no. 1.*

Fig. 23. Golgatascene og to helgeninder, o. 1500 (s. 2335). Detalje af figurudsmykning fra †altertavle nr. 1, genanvendt på altertavle, o. 1890. Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Calvary scene and two female saints, c. 1500.*

redes omsider 1767 som 'værende i god og forsvarlig stand',²⁴ men forfaldet tiltog atter hurtigt i løbet af de følgende årtier. Således klagedes 1811 over det 'for velanstændigheden stødende syn' ved altertavle og prædikestol, der begge var tilsmudset, fordi 'fuglene her har fri fart ind i kirken' gennem en åbning i tårnrummet.²⁵

Alterbordet (jf. fig. 22), 2011, er et panelværk af eg, tegnet af arkitektfirmaet Mortensen, Vejen; 135×82,5 cm, 95 cm højt. Bordet har konkave hjørner og enkle tvær- og højrektangulære pro-

filfyldinger, der gentager udformningen af panelværket fra det ældre †alterbord (nr. 2).⁷

†*Alterborde*. 1) Et middelalderligt, muret alterbord er omtalt 1862,⁷ men blev antagelig delvis nedbrudt o. 1888-90 (jf. †alterbord nr. 2).³³

2) Panelværk, antagelig udført o. 1888-90 samtidig med altertavlens istandsættelse.⁷

†*Sidealterborde*, nævnt 1609 da kirkeværgerne, Christen Matsen og Jacob Nielsen fra gården Bjerg, blev pålagt at sørge for at fjerne 'to gamle

Fig. 24-25. Detaljer af figurudsmykning fra \dagger altertavle nr. 1. 24. Skt. Katharina (s. 2336). 25. Skt. Dorothea (s. 2336). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – 24. *St. Catherine*. 25. *St. Dorothea*.

Fig. 26-27. Detaljer af figurudsmykning fra †altertavle nr. 1. 26. Skt. Leonhard (s. 2336). 27. Skt. Jørgen (s. 2336). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – 26. *St. Leonardus*. 27. *St. George*.

altre', dvs. kirkens †sidealterborde i nord og syd, og genanvende stenene til forbedring af tårnet (jf. †sidealtertavler).⁹

†*Alterklæder*. 1590 er nævnt et alterklæde; vel det samme, der 1602 blev repareret af lærred.⁹ 1638 er omtalt et alterklæde af lærred med påtrykte sorte blomster.⁸ 1687 skænkede kirke-

værge Anders Olufsen på gården Sejbjerg et nyt lærredsalterklæde.⁸ 1768 noteredes alterklædet som værende af kattun (dvs. bomuld),²¹ antagelig identisk med det klæde, der 1791 'begyndte at ældes'.²⁶ 1856 og 1858 omtales et falmet alterklæde, og det anbefaledes at indkøbe et nyt af rødt fløj, klæde eller silke med et kors af brede

guldgaloner.¹⁸ 1873 og 1878 ønskedes alterdugen fornyet med sort drejl og kniplinger. 1903 anskaffedes et nyt alterklæde af rødt fløj med guldkant og guld kors (jf. fig. 19); 1913 fornyedes fløjlet.⁷ 1985 købtes et alterklæde i grønne nuancer, svarende til inventarets bemaling.³⁴

Et †*kortæppe*, 1952, gråt med vinrødt kors, blev leveret af »Brunholdt i Resen«.⁷

Altertavle, (fig. 22-28), o. 1890, i nygotisk stil med genanvendte figurer fra den senmiddelalderlige †altertavle (nr. 1, jf. ndf.). Tavlens opbygning har mindelser om gavlpartiet i et højgotisk helgenskrin.³⁵ Den høje spidsgavl med lavere, tagliggende sidepartier kronet af en palmetopstander og på siderne af mindre topspir. Tovsnoede bånd smykker overbygningen, den centrale tilspidsede trepasniche herunder og hjørnepartiet. Et fordybet trepas og to cirkelkors flankerer nichen. Det høje, fremspringende fodstykke har indskrift i fordybede versaler (1 Pet. 2,24).

Den senmiddelalderlige skulpturudsmykning, o. 1500, omfatter en figurrig Golgatascene, indsat i tavlens niche, og fem enkeltstående helgenfigurer. Af disse er to ligeledes placeret i nichen, to andre, opsat på fremspringende konsoller, flankerer denne, mens den sidste er anbragt på tavlens bagside. Alle figurer er skåret i højt relief. Figurscenen måler 67×57 cm, idet Kristus på det delvis fornyede korstræ måler 73 cm. Helgenfigurerne måler 47-48 cm; dog er bagsidens figur kun 45 cm høj. Konstruktions- og fæstningshuller ses på alle figurer.

Golgatasenen (fig. 23-25) viser Kristus på korset, flankeret af to figurgrupper. Frelseren hænger omtrent frontalt i udstrakte, påbladede arme med hovedet ludende mod højre skulder. Han bærer tovsnoet tornekroner og har lukkede øjne samt fuldskæg, mens det bølgede skulderlange hår ligger i en lok, dels foran armhulen, dels bag venstre skulder. Brystkassen er hvælvet med svagt markerede ribben og sidevunde. Slank talje og smalt lændeklæde, der med en snip er ført mellem benene. Højre fod er lagt over venstre. Korstræet, hvis øvre del er fornyet, har afhuggede grene og en skriftseddel. Sidefigurerne, der er placeret på et fælles jordsmon, er udskåret i én blok tillige med den nedre del af korstræet. Den knælende

Fig. 28. Skt. Pantaleon (s. 2336). Detalje af figurudsmykning fra †altertavle nr. 1. Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *St. Pantaleon*.

Maria Magdalene, der bærer en stor turban over det udlåede hår, omfavner den nederste del af korstræet. Tv. støttes den dånende Maria af Johannes og en kvinde med hovedlin (formentlig en af de tre Maria'er). Begge kvinder er iklædt fodsid kjole med høj kravehals; Marias opsatte

hår anes endvidere under en kappe, mens Johannes har lang kjortel og kappe med nedfaldskrave. Bagerst i venstre side er Longinus, der ser op mod Kristus. Han bærer tilspidset jødehat og har fuldskæg; en mindre hjælper har med opstrakt arm støttet den nu manglende lanse. Th. står ypperstepræsten med fuldskæg, knækort kofte og jødehat. Over skulderen peger han bagud mod kvinderne, mens han taler med den romerske officer, som viser op mod den korsfæstede; han har fuldskæg og hat med opkrattet skygge. Mellem dem står en uidentificeret³⁶ skægløs mand med skulderlangt hår og blød hat, og ved siden af ham Pontius Pilatus med tvedelt fuldskæg og hat, ligeledes med opkrattet skygge. Bagerst anes yderligere to soldaterhoveder med middelalderhjelme.

Korsfæstelsesscenen flankeres af to helgeninder (fig. 24-25), hhv. *Skt. Katharina* med åben bog (nord) og *Skt. Dorothea* med hankekurv (syd). Begge har krone på det udslæde hår og kappe over kjolen. Katharina, der var kirkens navnehelgen, har fattet om en genstand med højre hånd, vel sit sværd, mens Dorothea kan have holdt en gren i venstre, måske en spiret (æble)gren eller en rosenkvist.³⁷ På rammeværkets nordlige konsol ses *Skt. Jørgen og dragen* (fig. 27). Den skægløse *Skt. Jørgen*, iført fuld rustning med kappe over, presser skjoldet mod dragen. Højre hånd, der formentlig har holdt et, nu tabt, sværd, er hævet til slag. På den sydlige konsol står en mandlig helgen, antagelig *Skt. Leonhard* (fig. 26);³⁸ han er skægløs og iført rustning med kappe over samt udstyret med en baret med blød puld og opkrattet skygge. I højre hånd holder han et hestehoved, mens venstre har fattet om en genstand, formentlig et spyd. På bagsiden af tavlen er fæstnet *Skt. Pantaleon* (fig. 28). Han er iført knælang kjortel og har hænderne naglet til hovedet (naglen mangler).

Staffering. Det nyere alterskab står med en fernisering i træets naturlige farve. De senmiddelalderlige figurer, der kun har bevaret få rester af kridtgrund og oprindelig bemaling, står med en broget staffering fra 1889-90, der senest er restaureret 1987. Samtlige figurer har en lys karnation. Kvinderne har gyldent hår ligesom Johannes og den uidentificerede yngling, mens de øvrige fi-

gurers hår og skæg er brunsort. Kristi lændeklæde er hvidt. Derudover er dragterne stafferet i rødt, grønt og blå med forgyldning af udvalgte detaljer; romerne bærer mørkegrønne hatte, mens ypperstepræstens er rød. *Skt. Pantaleon* fremstår helt afrenset for farve. Korstræet er brunt med gyldne grene. De bevarede senmiddelalderlige figurer hidrører antagelig fra kirkens oprindelige højaltartavle (†altartavle nr. 1), der kan have været udformet som en fløjaltartavle med en korsfæstelsesfremstilling i midtskabet og dobbelte rækker af helgenfigurer på de to sidefløje eller på predellaen. De fem bevarede helgener indgår alle i gruppen af de såkaldte 'nødhjælpere', der i senmiddelalderen omfattede et skiftende figurantal, som oftest netop var placeret på altartavlernes sider eller predella. Paralleller til opbygningen ses f.eks. i altartavlen i Össeby-Garn Kirke (1475-1500, nu i Statens Historiska Museum, Stockholm, inv. nr. 3993). Tavlen i Komdrup Kirke (1515-25, Aalborg Amt) viser ligeledes 12 nødhjælpere på sidefløjen, men har Nådestolen, flankeret af Maria og Johannes Døberen i midtskabet.

†*Altartavler.* 1) O. 1500. Antagelig udformet som en fløjaltartavle med midtskab og sidefløje, hvori kan have været placeret hhv. den bevarede korsfæstelsesscene og dobbelte rækker af helgenfigurer, vel en omfangsrig gruppe af nødhjælpere, jf. ovf. Kun fem af disse er bevaret, mens de øvrige 7 figurer må være gået tabt. 1609 anbefaledes det, at 'de tre gamle tavler' skulle vurderes, idet indtægterne herfra skulle komme kirken til gode.⁹ Ud over de to sidealtartavler (jf. ndf.) hentydes hermed formentlig til højaltartavlen, der kasseredes bortset fra de udvalgte figurudsmykninger. Det er dog bemærkelsesværdigt, at regnskaberne hverken anfører indtægterne fra afhændelsen eller omtaler udgifter til anskaffelsen af en ny tavle (nr. 2).

2) O. 1609. Udformningen af denne kendes ikke. Den har dog integreret de bevarede middelalderlige skulpturer, der måske – svarende til dens efterfølger (nr. 3) – kan have været placeret både i stor- og topstykket. Knap 100 år efter, 1701, betegnedes tavlen som 'ganske forfalden og reparationskrævende' og som 'meget brøstfældig' (1711).⁸ Kasseret o. 1765.

Fig. 29. Altersølv, o. 1700, udført af Johan Frederik Altevelt, Holstebro (s. 2337). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – Altar plate, c. 1700.

3) O. 1765. Tavlen omtales 1767 som 'gjort af nyt, siden den nuværende ejer havde fået kirken' (dvs. Thomas Just Jermiin, kirkeejер 1765–78); Den var forsynet 'med noget billedhuggerværk taget af den forrige og smukt malet'.³⁹ Ifølge beskrivelser fra 1880 (*Løffler 1880*; *Uldall 1880/1896*) var tre helgenfigurer (Skt. Jørgen, Skt. Pantaleon og Skt. Leonardus) placeret 'øverst på tavlen', vel i topstykket af den yngre tavle. 1888 anbefaledes altertavlen repareret, hvilket dog resulterede i en regulær fornyelse.⁷

To senmiddelalderlige *†sidealtertavler* ønskedes 1609 solgt sammen med *†altertavle* nr. 1.⁹

Altersølvet omfatter et sæt bestående af kalk og disk fra 1700-tallets første årtier samt en kalk fra 1850.

Kalke. 1) (Fig. 29), o. 1700, udført af Johan Frederik Altevelt, Holstebro (-1698-1719-) med fornyet bæger, 1746, bekostet af kirkens sognepræst, Hans Mathias Lind. 18,5 cm høj. Foden er formet som en lav sekstunget pyramidestub med pånittede krucifiks; den er drevet stejlt op mod det sekskantede skaftled, hvis midtknop har rudeformede bossler, hvorpå læses: »IHESVS« i reliefversaler. Det hvælvede bæger er forny-

et 1746 og har nyere påloddet hældetud. Om mundingsranden løber en indgraveret indskrift i kursiv: »ved Reparationen er denne Kalk og Deszc dybere og større omgiordt paa da veerende Sogne preestis/ Hr Hans Mathias Liinds Bekostning d 24. Agustj(!) Aar 1746.«. Guldsmeden Johan Frederik Altevelts mestermærke er stempet to gange på standpladen (*Bøje* nr. 6690), og under foden er vægtangivelsen: »Vg xxij lod«, sikkerhedsmærkning og angivelsen »GH 2011«, antagelig for en nylig foretagen istandsættelse. Under bægeret ved skaftleddet ses to mestermærker for guldsmed Mathias Lind, Holstebro (*Bøje* nr. 6738), som må have repareret bægeret 1883.⁴⁰ Istandsæt af guldsmed Søren Weittemeyer 1991-92.

2) (Fig. 30-31), 1850, udført af Anton Michelsen, København. 19,5 cm høj med cirkulær, profileret fod, smykket af et ciseleret mønster med skiftevis hvirveltunger og perlesnor kronet af en kornblomst, mens balusterskaftet har bladornamentik. På det pæreformede bægers nederste del gentages fodens udsmykning, og under mundingsranden løber fire jagtscener (fig. 31) i bladværkskartoucher. Om bægeret løber inskription i

Fig. 30. Kalk nr. 2, 1850, udført af Anton Michelsen (s. 2337). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Chalice no. 2, 1850.*

fordybet skriveskrift: »Sognefoged i Fousing Chr Olesen. 1802 til 1852/ skænket af Kong Frederik d. 7 personlig«. Under bunden ses fire stempler: mestermærke for Anton Michelsen (*Bøje* nr. 1468), Københavnsmærke for 1850, et gardejnmærke for Peter R. Hinnerup, månedsmærke for vandmanden; endvidere sikkerhedsmærkning. Som indskriften antyder, har kalken formentlig, inden den blev givet til kirken, været en kongelig donation til sognefogeden, måske skænket i anledning af dennes 50-års jubilæum.

Disk (jf. fig. 29), samhørende med kalk nr. 1, 12,5 cm i tværmål og smykket på fanen af et

cirkelkors; under bunden sikkerhedsmærkning. Som anført på kalken blev disken omgjort 1746.

Et *†altersæt* af sølv⁴¹ er tidligst nævnt 1644, da der blev indkøbt tre kvarter lærred til at opbevare det i (*†kalkklæder*). Sættet var endnu i anvendelse 1683.⁹

Oblatæske, 1700-tallets anden halvdel, om end tidligst registreret 1892,⁷ af tin. Den cylindriske, 6,5 cm høje æske, tv. 14,5 cm, har fortykket fodrand og prydes af fordybede dobbeltlinjer på sider og låg. Indvendig i låget er med skriveskrift indridset »N2«. I æskens bund er et delvis udslidt mestermærke for Viborgmestereren Søren Chri-

Fig. 31. Jagtscene. Detalje af kalk nr. 2 (s. 2337). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Hunting scene. Detail of chalice no. 2.*

stensen Wendelin (1732–89) med gengivelse af Syndefaldet under krone med årstal (»17□8«).⁴² Mesterens vanlige initialer (»SCS«) kan dog ikke aflæses. Under bunden er sikkerhedsmærkning. En ganske tilsvarende æske findes i Vejrum Kirke (s. 2223).

To *sygesæt*, hhv. fra 1862⁷ og et moderne, er fælles med Ølby og Asp sogne (s. 2295).

Alterkander. 1) 1899, af porcelæn. 27 cm høj, sort med gyldent reliefkors på korpus og tilsvarende ved fod og mundingsrand. Under bunden mærke fra Den Kongelige Porcelænsfabrik. 2) (Jf. fig. 36) 1927, af pletsølv, fra ATLA. Den 26,5 cm høje kande har ægformet korpus på cirkulær perlesnorsdekoreret fod og med opretstående kors på det høje låg. Under bunden ses fire stempler: fabriksmærket »ATLA«, totårnet lødighedsstempel, nationalitetsmærke og eneret, samt en sikkerhedsmærkning. Antagelig anskaffet samtidig med dåbskanden (s.d.). En *†alterkande* af tin nævnes i 1892.⁷

Ske, 1926, udført af K. C. Hermann, København. 15 cm, af form som flødeske. Laffet er glat, mens skaftet ender i gotisk vindue med trekloverkors i firpas. På skaftets underside ses foruden

det indridsede sikkerhedsmærke tre stempler: Københavnermærke for år 1926, mestermærke og gardejnmærke for Christian Fr. Heise. En tilsvarende ske er i Ølby Kirke (s. 2296). En *†sølvske* nævnes 1892.⁷

Alterstager (fig. 32), anskaffet 1587.⁹ De 18,5 cm høje (uden lysetorn) stager, der er uden indskrifter, har høj profileret fod og balusterskaft i to afsæt, nederst med skivering, samt lav, profileret lysekål. Fordybte dobbeltlinjer ved fod, skaft og lysekål. De er beslægtede med stager fra eksempelvis Gimsing (s. 2141, fig. 35) og Framlev (*DK Århus* 2047–48), om end disse er en del større.

Syvstage, 1927, udført af Knud Eibye, Odense, og skænket af Lauritz Nielsen Gade. Den 51,5 cm høje stage har cirkulær, profileret fod med hulmønster, hvorpå er indgraveret med skriveskrift: »Skænket Fousing Kirke af Lauritz Nielsen Gade. 26-12-1927«. Under foden ses et mestermærke, sikkerhedsmærkning og et mærke for Gjøl-Gørtleren (firmaet grundlagt 1989), som forestod seneste restaurering.

Olielampe (fig. 33), romansk, af rødlig granit. Udbygget i kvader, 29,5×27 cm, med tre kegleformede fordybninger af følgende mål: hhv.

Fig. 32. Alterstager, 1587 (s. 2339). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Altar candlesticks, 1587.*

tvm. 9 cm og dybde 8 cm, tvn. 7 cm og dybde 5 cm samt tvn. 7 cm og dybde 1 cm. Desuden ses bearbejdningsspor, der kan være tegn på afbrudt arbejde. I fordybningerne kalkspor. Indmuret i tårnets sydside.

Denne type lamper kendes fra indtil flere såvel danske som udenlandske kirker, dog er deres brug endnu ikke klarlagt.⁴³ Af hjemlige eksempler på lamper med tre fordybninger kan nævnes Linå kirke (DK Århus 3287).

†*Alterbøger*. Et †*kirkeritual* er noteret 1685; 1690 får kirken en ny †*alterbog* foræret.⁸

Kirken har fire *messehagler* i de liturgiske farver, 1975, af uld, fra Dansk Paramenthandel; skænket af en anonym giver.⁷ 1) Violet med broderi i guld, hvid og rød; på ryggen kors og tornekrone og på forsiden Kristusmonogram. 2) Hvid, på ryggen gyldent broderet kors i strålesol. 3) Rød med guldbroderet chi-rho for Kristus samt broderet felt øverst på ryggen. 4) Grøn med mønsterbroderet stribe i guld og grønne nuancer på ryggen; på forsiden guldbroderet trekant som Treenighedssymbol.

†*Messehagler og -skjorter*. Messeklæder er tidligst omtalt 1587, hvor de vaskes. 1628 købtes lærred til en messesærk, 'da rytterne havde taget den anden',⁹ dvs. under Kejserkrigens uroligheder. 1701 noteredes det, at der ikke havde været en messekaube 'i lang tid', hvilket blev gentaget fem år senere.²³ 1768 var messehaglen af rødt plys,²¹ formentlig den samme, der i 1791 var i god stand.²⁶ 1861 anbefalede indkøb af en ny messehagel af rødt silkefløjl, kantet med ægte guldgaloner og kors i guldbrokade.¹⁸ 1890 afsattes 40 kr. i budgettet til anskaffelse af en ny messehagel med skjorte, antagelig den, der stadig 1892 blev omtalt.⁷

Alterskranke (jf. fig. 21), antagelig fra restaureringen o. 1890; af halvcirkulær form med spinkle drejede balustre og profileret håndliste; kugleprydede mæglere og indgange i nord og syd. Stafseringen, der hidrører fra restaureringen 1985 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm), omfatter mat- og grågrønne nuancer med forgyldte og mørkrøde detaljer; knælehynde har matgrønt betræk, svarende til *alterskamlen*; anskaffet 1896.⁷ Begge dele havde tidligere †*beklædning* af rødt fløjl. De overkalkede, indmurede stolper i korets mure ud for mæglerne samt spor efter låsetøj vidner om, at der har været †*låger* for indgangene.

Fig. 33. Olielampe, romansk (s. 2339). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Romanesque oil lamp.*

†*Alterskranke*, skænket 1767²⁴ af kirkens ejerpar Thomas Just Jermiin og Karen Poulson.²¹ Skranken havde stakitværk, der 1862 var beskrevet som udskåret.⁴⁴ ‘Midt på’ var på den vestvendte side malet givernes våbener, mens deres navnetræk stod mod øst.²¹ 1882 og 1886 blev skranken anbefalet fornyet i henhold til lovbealet bredde, idet rækværket skulle ‘bøjes ind mod knæfaldet’, hvilket først skete ved restaureringen o. 1890 (jf. ovf.).⁷ Skranken har antagelig svaret til den lidt yngre (o. 1775) i Måbjerg Kirke (s. 1755), der ligeledes var skænket af parret.

†*Alterskammel*, nævnt 1863, da dens betræk blev udskiftet med rødt silkefløjl, svarende til en tilbagevendende praksis.⁷

1892 er nævnt en †*nodestol* eller †*læsepult* (†*bogstol*(?)), som 1909 blev sat på loftet.⁷

Døbefont (fig. 34), romansk, af rødlig (kumme) og grålig granit (fod); 82 cm høj. Den firsidede fod har form som en søjlebase med markerede hjørneknolde, hvorimellem en lilje; en kraftig vulst danner overgangen til det korte skaft. Kummen, der har tværmålet 65,5 cm, har indhugget frise i lavt relief af rundbuede arkader, båret af lave søjler med forenklede terningkapitæler og halvrunde baser. Ved mundingsranden er tovstav, afvekslende med zigzagbort. Intet afløbshul som typisk for arkadegruppen. Nyere træindsats, gråstofferet. Fonten tilhører gruppen af arkadefonte, der er almindeligt forekommende på egnen. Et nært beslægtet eksempel, der kan være udført af samme mester (Mackeprang, *Døbefonte* 323 (»Ejsingmesteren«)), er fonten i nabokirken Ejsing (Ginding Hrd.).

Fig. 34. Døbefont, romansk (s. 2341). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Romanesque font.*

Fig. 35. Dåbsfad, 1768 (s. 2342). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Baptismal dish, 1768.*

1860 anbefaledes fonten flyttet til den nordre pille ‘af korsdøren’ (dvs. ved korbuens nordvange),¹⁸ mens den blev afrenset og oppudset 1865.⁷ 1922 flyttet til sin nuværende placering i midtaksen umiddelbart øst for korbuens.⁷

Dåbsfad (fig. 35), 1768,²¹ tværmål 48,5 cm. Fadet har i bunden en hjul- eller sollignende dekoration i drevet arbejde med koncentriske prydbånd i midten, hvorfra udgår kuglestave, og afslut-

Fig. 36. Alter- og dåbskande, begge udført 1927 (s. 2339, 2342). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Altar and baptismal jugs, 1927.*

tes med en krans af halve rosetter. Fanen er smykket med tilsvarende ornamentbånd, yderst en bort af spidsovaler og her inden for cirkelornamenter, perlestav og inderst en buefrise. Repareret 1927.⁷

Dåbskande (fig. 36), 1927,⁷ af pletsølv, overtrukket med messing, fra ATLA. Den 22,5 cm høje kande har ægformet korpus med kuglestave. Under bunden er stemplet fabriks-, lødigheds-, nationalitets- og eneretsmærke samt indridset en sikkerhedsmærkning. Kanden er antagelig anskaffet samtidig med alterkanden (nr. 2) (s.d.).

En *†dåbskande* af passende form og størrelse anbefaledes anskaffet 1863 og er vel identisk med den ‘gamle tinvandkande’, der var gået itu 1906.⁷

†Fontelåg. 1614 indkøbtes en planke, bl.a. til fontelåg.⁹ Resterne af en barok fontehimmel (ovennævnte?) henlå endnu 1965 på kirkens loft.⁴⁵

Prædikestol (fig. 37), 1880-81, efter tegning af arkitekt Frits Uldall, med tilhørende lydhyemmel.⁴⁶ Kurven, der hviler på en sekskantet bærestolpe, har fire højrekanter store, flankeret af glatte søjler med terningskapitel og attisk base. Enkel profileret gesims og fodliste samt gennemløbende hængestykke, formet som en bølgestrebe med fordybede trepas. *Opgangen*, der har spinkle balustre, er ført langs triumfvæggen. *Himlen*, som er syvkantet, er kronet af udsavede tunger og har tandsnitskåret hængestykke. Den nuværende stoffering står i mat- og grønt med detaljer i forgyldning og rødt, hidrørende fra kirkens istandsættelse 1985. Prædikestolen, hvis oprindelige farver ikke synes afdækket,⁴⁷ blev 1922 malet i ‘en tone, der svarer til altertavlens farve’ (dvs. som ferniseret egetræ).⁷ Kurvens håndliste var oprindeligt forsynet med en *†beklædning* af fløj, der jævnligt fornyedes.

†Prædikestole. 1) 1612 betalte kirkeværgen Jacob Nielsen på Bjerg ‘godvilligt’ en daler til den prædikestol, han hentede i Lemvig. Bunden blev repareret 1614 med en planke, mens et andet stykke træ indkøbtes til en bærestolpe; istandsættelsen blev ifølge en oplysning fra 1615 bekostet af hr. Oluf (sognepræsten Oluf Pedersen Tiset), Mauritz Jepsen, Thoms i Kvolsgård og Kristen Henriksen.⁹ 1701 var stolen i så dårlig stand, at biskop Anchersen donerede 24 rdlr. til en ny prædikestol,⁸ der imidlertid ikke blev anskaffet,

og året efter var den så brøstfældig, at præsten ikke kunne betrede den uden fare. Herefter blev den repareret for de fornævnte 24 rdlr.⁴⁸

2) 1704 fik kirken en 'gammel' prædikestol smykket med 'maling og billedhuggerværk',²¹ foræret af Ejsing Kirkes ejer, Anders Rosenkrantz på Tirsbæk (Ginding Hrd.).⁴⁹ I forbindelse med genopsætningen indkøbtes planker og lægter samt aske- og fyrretræ til en underdel, mens fire jernstænger sikrede lydhimlens ophæng.⁸ Herefter blev stol og himmel stafferet af en maler fra Ringkøbing.⁸ Ved opgangen var placeret en \dagger tavle med kirkeværgernes navne og årstallet 1704 (jf. s. 2345). Stolen, der åbenbart har været af ringe kvalitet, blev 1880 karakteriseret som udført i 'dårlig, senere renæssancestil' eller som et 'meget tarveligt snitværk'.⁵⁰

1808 anbefaledes, at 'foden under prædikestolen' (dvs. bærestolpen) og 'dørene til samme' blev genopsat.⁵¹ 1863 understøttedes stolen med yderligere en stiver, ligesom der omtales behov for istandsættelser af gulvet i selve stolen både 1868 og 1878.⁷

Stolestader (jf. fig. 21, 38), 1922, delvis med anvendelse af ældre dele. De er opstillet i to blokke, heraf 13 stole i syd og 10 stole i nord, idet den østligste er dobbelt. I begge rækker er øverste stol lukket, jf. også s. 2345. Gavlene har rundbuede arkadefyldinger og trekantede topstykker på halspilaster, de sidstnævnte svarende til de genanvendte væggavle. For- og bagpaneler har højrekanterede profilyldinger. Stolene har mat- og grågrøn staffering, hidrørende fra en renovering 1985 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted).

\dagger *Stolestader*. 1585 købtes otte træer i Lemvig til 'kirkeskamlerne'. De blev repareret 1617, mens en karl 1627 blev betalt for at 'færdiggøre' stolestaderne, måske i forbindelse med en større fornyelse.⁹ En ny stol blev indrettet 1685.⁸ 1701 omtales stolene som »ode[lagte]«,⁸ hvilket forsåt var uændret 1711.²³ 1768 omtaltes både mands- og kvindestole i koret, som imidlertid var blevet fjernet af kirkeejeren 'for et par år siden', da kun et par af kvindestaderne blev benyttet, og koret derved kunne blive rummeligere. I stedet blev der indrettet yderligere et par kvindestader

Fig. 37. Prædikestol, 1880-81 (s. 2342). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Pulpit, 1880-81*.

i skibet, således at stolestaderne herefter omfattede såvel 13 mands- som 13 kvindestole.²¹ 1862 beskrives stolene som forsynet med 'fyldingsbagbeklædning' (ryglæn), mens fodskamler omtales 1895. 1916 udarbejdede en snedker et overslag til nye stole efter en fremlagt tegning. Dette arbejde blev dog udsat pga. 'de usædvanlig høje priser på arbejde og materialer'.⁷ I stedet blev en midlertidig istandsættelse af de gamle stole iværksat 1919.⁷

Præstestol. Nyere armstol af mørkbejdet træ med polstret sæde og ryg i matgrøn uld. En *stol*, nævnt 1892,⁷ er måske den samme, som 1909 blev overført til Vejrum Kirke (jf. s. 2236).

\dagger *Skriftestole*. Tidligst omtalt 1862, da den var placeret i koret og forsynet med en dør.⁷ Den oprindelige stol hidrørte formentlig fra 1600-tal-

Fig. 38. Indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2014. – *Interior looking west.*

let, svarende til den ældste degnestol og kan også være blevet fornyet 1767 samtidig med denne.

†*Degnestole*. Nævnt 1696 i forbindelse med en reparation.⁸ En ny, malet degnestol blev anskaffet 1767²⁴ og er vel identisk med den degnestol, det 1793 regnede ned i,⁵² og antagelig også med den 'lukkede stol i koret for degnen', der er omtalt 1862, og som fik ny bæk 1893.⁷ Efter stolestadernes nyindretning 1922 benyttede degnen det forreste stolestade i den nordre blok.⁷

†*Lukket stol*. I forbindelse med stoleværkets fornyelse 1922 nedlagdes en lukket stol med to pladser østligst i skibets sydside. Denne havde i følge den seneste bruger, gårdejer Niels Bjerg, haft gammel hævde for beboerne på Bjerg (Øster Bjerg).⁵³

Kister og skabe. En gammel, 'ubrugelig' †*kiste* noteres 1650.⁹ Et *hjørneskab*, erhvervet 1975, i matgrøn staffering, er opstillet i korets sydvesthjørne. 1899 anskaffedes en lås til †*skabet* for altersølvet.

Pengebeholdere. Nyere *pengebøsse* af messing, kasseformet og med pengeslids i toppen.⁵⁴ Opsat øst for våbenhusdøren. 1686 bekostedes en †*almissetavle*.⁸ 1713 anskaffedes en †*pengetavle* til de fattige,²³ mens en 'ny tavlepung' (†*klingpung*) anbefaledes anskaffet 1866.⁷

Dørfløje. 1) O. 1900(?). Plankedør med revler, mørkerød på forsiden, grønmalet på bagsiden. Indgangsdør. 2) 1922. Grønmalet træfløj mellem skib og tårnrum. 3) 1959(?). Fyldingsdør, stafferet i grønt; mellem våbenhus og skib. †*Dørfløj*. 1592 indkøbtes et pund stål til 'kirkedøren'.⁹

Orgel (jf. fig. 38), 1980, med syv stemmer, ét manual og pedal, bygget af Fyns Orgelbyggeri, Odense. Disposition: Manual: Rørfløjte 8', Fugara 8', Principal 4', Gedaktfløjte 4', Gemshorn 2', Oktav 1'. Pedal: Subbas 16'. Koppel M-P. Facaden er tegnet af Olaf Brusck, Johan Duelund og Ib Lydholm. Bemalet som stolene. Orglet, der oprindeligt stod umalet, blev antagelig opmalet i forbindelse med kirkens restaurering. Prospektpiber af kobber og tinlegering. I skibets nordvestlige hjørne.

†*Orgel* (fig. 39), 1944, med fire stemmer, bygget af Th. Frobenius & Co., Kgs. Lyngby. Disposition: Quintatøn 16', Gedakt 8', Principal 4', Rauschquint II; svelle.⁵⁵ Koppel M 4'-M. Pneumatisk aktion, keglevindlade. Mørkbejset facade med prospektpiber af fyr og sølvbronzeret zink i uindrammet opstilling. I skibets nordvestlige hjørne, med sydvendt spillebord og facader mod syd og øst.

Salmenummertavler. 1) (Fig. 19), o. 1893. Tretavler med profilramme og trekantgavl; til påskrifter med kridt. Grønmaledede med mørkegrønt Jesusmonogram i topgavlen. Beholdningen, der oprindeligt omfattede fem (to †*salmenummertavler*), er henlagt i tårnet. 2) (Fig. 21), 1970, skænket af anonym giver.⁷ Fem tavler til hængetal med trekantgavl. Olivengrønne med rammeværk i lysgrøn, samt sortmalede hængetal.

†*Personrækketavle*, 1704, med navne på to af Fovsing Kirkes kirkeværger: »Jens Andersen Dal og Thomas Poulsen« samt datoen: »Aar 1704. d. 1ste

Fig. 39. †*Orgel*, 1944 (s. 2345). Foto Annelise Olesen 1973. – †*Organ*, 1944.

Fig. 40. Klokke, 1581 (eller 1587) (s. 2347). Foto Arnold Mikkelsen 2014. – Bell, 1581 (or 1587).

Julii«. Tavlen, der videreførte en tilsvarende kalkmalet liste fra 1696 (s. 2329), var af træ og fandtes 1766 ophængt ved opgangen til prædikestolen.²¹

Belysningen omfatter tre lysekroner, hvoraf de to i skibet er identiske; alle beregnet til elektrisk lys. 1) (Jf. fig. 38), nyere, af messing, balusterskaft, 2×6 s-svungne pryddarme, oprullet i volut. Som

topfigur en kongekronet ørn samt glat profileret hængekugle med knop. Ophængt i koret. 2-3) (Jf. fig. 21, 38-39), 1949, af messing, en såkaldt 'Jungshoved-krone', leveret af kunstsmedmester Knud Eibye, Odense. Balusterskaft, 2×5 arme, øverst en flakt ørn, hængeknop med indgraverede versalindskrifter, henholdsvis: »Skænket Fousing kirke anno

1949 af forstander Carl Pedersen Fousing og søster Kirstine Pedersen Linde« og »Skænket Fousing kirke anno 1949 af gaardejer Christen Berg og søster Anne Bjerg af Bjerg i Fousing«. Skaftet afsluttes forneden af et løvehoved med ring i flaben.

†*Ligbærer*. 1629 anskaffedes en ny bære;⁹ sandsynligvis identisk med den fyrretræsbære, der 1683 omtaltes som gammel, 1691 som ganske ødelagt og 1693 som fordærvet. En ny bære blev anskaffet 1695.⁸

Klokke (fig. 40), 1581 eller 1587, støbt af Rasmus Lausen (Lauridsen (virksom 1546–82)) eller Peter Lauridsen (virksom 1560–86);⁵⁶ 57,5 cm i tværmål. Slagringen er profileret, og om halsen løber en listendrammet indskrift i reliefminuskler: »an(n)o 1581(7?) stor op i døde oc komer For dom«. ⁵⁷ På klokkelegemet ses et bomærke flankeret af minusklerner »r« og »l«. Dette mærke genfindes på en række norrøjske klokker og kan if. Nyrop henføres til ovennævnte mestre, der undertiden har signeret deres klokker, eksempelvis i Trans Kirke: »rasmvs lavsen« (s. 1717) og Tornby Kirke (Hjørring Amt): »petrus laurentii«. ⁵⁸ Klokken er ophængt i nyere slyngebom i tårnets klokkestokværk.

Klokken, der tidligst er nævnt 1587 i forbindelse med indkøb af ny klokkestreng, blev omhængt af flere omgange i løbet af 1600-tallet; især akslen repareredes og fornyedes ofte med såvel egetræ som stål.⁵⁹ 1907 anbefaledes klokkens beslag og aksler fornyet, og 1971 blev den sat forsvarligt i stand.⁷

Fig. 42. Støbejernskors nr. 2, o. 1887, over Søren Zaccariassen Dahl (s. 2348). Foto Kristoffer E. Christensen 2014. – *Wrought-iron cross no. 2, c. 1887*.

GRAVMINDER

Kirkegårdsmonumenter. På kirkegården findes en støbejernsgravplade og tre støbejernskors. Bortset fra støbejernskors nr. 2 findes de øvrige i lapidariet nord for kirken. *Støbejernsgravplade*, o. 1872, for Mætte Nilsen, f. Jepsen, *i Vester Lind i Gudom 4. aug. 1807, †2. sept. 1872 i Vesterkjær i Fousing. Den skjoldformede tavle af støbejern, 28×40 cm, har personalia i reliefantikva.

Støbejernskors. 1) (Jf. fig. 41), o. 1876, over Peder Andersen, *i Rysbjerg (Rysbjerg) 11. jan. 1828, †30. dec. 1876 i 'Trædeknold'. Rundbuet kløverbladskors, 80×55 cm, med personalia i reliefversaler og laurbærkrans øverst på stammen.⁶⁰

Fig. 41. Støbejernskors nr. 1 og 3, o. 1876 og o. 1903, hhv. over Peder Andersen og Ane Pedersen (s. 2347). Foto Kristoffer E. Christensen 2014. – *Wrought-iron crosses nos. 1 and 3, c. 1876 and c. 1903*.

2) (Fig. 42), o. 1887, for Søren Zacariesen Dahl, *2. juli 1858, †8. dec. 1887. Korset måler 64×39 cm og har indskrifter i reliefantikka. På den vandrette korsarm med kløverbladsafslutning flankeres et diminutivt kors med indskrift: »H(er) Hviler« af to liggende putti; hhv. med palmeblad og anker samt hjerte og efeu. På korsets bagside en sommerfugl.⁶¹ I familiegravsted, sydvest for kirken. 3) (Jf. fig. 41), o. 1903, over Ane Pedersen, *30. juni 1828, †20 juni 1903. Som nr. 1, men med hjerte og anker nederst på stammen samt to sammenlagte hænder ('farvelhænder') bag på korset.⁶⁰

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Ringkøbing Amt i almindelighed henvises til s. 54 f., vedr. litteratur og forkortelser til s. 56 ff. Endvidere er benyttet:

Arkivalier. *Kirkens arkiv.* Synsprotokol 1862 ff. (*Synsprot.*).

Struer Museum. Fovsing Menighedsrådsark. (A 1006 1-7). Diverse sager.

LAVib. Landsbykirkernes regnskaber. Fovsing Kirkes regnskaber 1584-1654, 1683-1716 (C-KRB-100-101); Ejning Kirkes rgsk. 1654-94 (C-KRB-71-72). *Viborg landstings skøde- og panteprotokoller.* 1737-45, lyst 23. marts 1738 (B 24-684); *Godsarkiver.* Ausumgård Godsarkiv, Dokumenter tiende vedkommende 1758-1913 (G 418-32).

RA. Håndskriftsamlingen. I. Individuelle samlinger. Terkel Klevenfeldts samlinger, pk. 40-41. *Collectanea genealogica danica.*

NM. Håndskrifter. F. Uldall, *Om de danske Landsbykirker II*, 1880/1896, 189-90 (*Uldall 1880/1896*). *Indberetninger.* J. B. Løffler 1880 (bygning og inventar, *Løffler 1880*); Robert Smalley 1986 (kalkmalerier, *Smalley 1986*).

Tegninger. *NM.* F. Uldall o. 1880 (prædikestol); Emanuel Fleischer 1893 (plan, opstalt); Arkitekterne Olaf Brusck, Johan Duelund og Ib Lydholm 1989 (situationsplaner, kopier); Fyns Orgelbyggeri 1979 (plan, snit, orgel); Arkitektfirmaet Mortensen 2011 (alterbord). *LAVib.* F. Uldall 1880 (prædikestol).

Litteratur. Peder Christensen, *Ølby, Asp og Fovsing Sogne. En historisk beretning om skole og hjem*, Struer 1959 (*Christensen 1959*).

Historisk indledning ved Mogens Kragssig Jensen og Birgitte Bøggild Johannsen, bygningsbeskrivelse, glas-maleri og kalkmalerier ved Anders C. Christensen,

inventar og gravminder ved Line M. Bonde, heraf dog orgler ved Ole Olesen. Oversættelser ved James Manley (engelsk). Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedso. Redaktionen afsluttet 2016.

¹ *Oldemoder* 113.

² *Præsteindb Worm* I, 99. *DaMag IV*, 1873, 45.

³ Jf. *Kronens Skøder* III, 51 og *LAVib. Ribe bispeark.* Indb. om beneficeret gods og kirkeejere 1794-1809 (C 4-697); endvidere *LAVib. Ribe bispeark.* Visitatsprot. 1809-30 (C 4-846).

⁴ *Christensen 1959* 228.

⁵ *LAVib. Viborg landstings skøde- og panteprot.* 1737-45, lyst 23. marts 1738 (B 24-684).

⁶ *LAVib. Ausumgård Godsarkiv*, Dokumenter tiende vedkommende 1758-1913 (G 418-32); *Synsprot.*

⁷ *Synsprot.*

⁸ *LAVib. Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1683-1716 (C-KRB-101).

⁹ *LAVib. Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1654 (C-KRB-100).

¹⁰ *LAVib. Provsteark.* *Synsprot.* 1856-72 (C40 C-7).

Ønsket gentoges året efter samt 1880, jf. *Synsprot.*

¹¹ Jf. en forsikringsoversigt i Struer Museum. *Fovsing Menighedsrådsark.* (A 1006, 3-4); *Synsprot.*

¹² Stenene, der målte hhv. 30×40 og 20×20 cm, blev stjålet i forbindelse med en omsætning af kirkegårdsdiget, jf. »To sjældne granitsten er stjålet i Fovsing«, *Dagbladet Holstebro* 15. juli 1991.

¹³ Ommuringen kan være gennemført 1592, hvor en murermester arbejdede 'ved nørre kirkedør'. *LAVib. Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1654 (KCR-B 100).

¹⁴ *Uldall 1880/1896*.

¹⁵ Det kan dog ikke udelukkes, at der oprindeligt kun har været planlagt ét vindue i skibets nordside.

¹⁶ Allerede 1869 ønskedes tårnrummet 'fuldstændig aflukket fra kirken'. *Synsprot.*

¹⁷ Vinduet er muligvis fra 1592, hvor en murermester betales for at 'mure det ind'. *LAVib. Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1654 (C-KRB-100).

¹⁸ *LAVib. Provsteark.* *Synsprot.* 1856-72 (C40 C-7).

¹⁹ 1636 blev på alle tårnets fire sider lagt sugfjæl, og 1640 blev tagets øst-, nord- og vestside omlagt. *LAVib. Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1654 (C-KRB-100).

²⁰ *RA. Rtk.* Dokumenter vedr. salget af kongens 1719-24 bortauktionerede tiender og gods i Århus og Ribe stifter. Auktionsfortegnelse, vedr. 5. juni 1720 (2245.123).

²¹ *LAVib. Ribe bispeark.* *Præsteindb.* til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773).

²² Her til anvendtes altid kalk fra Daubjerg.

²³ *LAVib. Ribe bispeark.* Rgsk. 1699-1720 (C 4-194).

²⁴ *LAVib. Ribe bispeark.* Kirkesyn 1696-1775 (C 4-189).

²⁵ *LAVib. Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1811-15 (C 4-709).

Fig. 43. Skibets østre taggavl, set mod øst (s. 2321). Foto Anders C. Christensen 2015. – *Eastern roof gable of the nave, looking east.*

²⁶ LAVib. *Ribe bispeark*. Kirkesyn 1788-92 (C 4-190).

²⁷ Struer Museum. *Fovsing Menighedsrådsark*. (A 1006, 3-4).

²⁸ Ønsket om en glasmosaikrude var fremsat allerede 1967, jf. *Synsprot*. Om Bodil Kaalunds arbejder i det vestjyske, se Jan Garff (red.), *Kaalunds kirker*, Kbh. 2000, 58-61; vedr. Bebudelsen, også 100.

²⁹ RA. *Håndskriftsaml.* I. Individuelle saml. Terkel Klevenfeldts saml. Pk. 40-41. *Collectanea genealogica danica* (føl. 155 a). Våbenskjoldet er, bortset fra udformningen af vesselhornene, nært beslægtet med Lilliesparreslægtens våben.

³⁰ *Nielsen 1895* 272.

³¹ NM. Indb. ved Robert Smalley 1986.

³² LAVib. *Ribe bispeark*. Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773). I den tilhørende aftegning er det andet bogstav i de to sammenskrevne initialer fantasifuldt udformet som en krydsning mellem et »S« og et »D«. De to værger er nævnt for det pågældende år i LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1683-1716 (C-KCB-101).

³³ I *Trap IX*, 1, 1965, 282, omtales fejlagtigt »et gl. muret alterbord«.

³⁴ Indb. ved arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm i Struer Museum. *Fovsing Menighedsrådsark*. (A 1006, 3-4).

³⁵ Jf. f.eks. Elisabethskrinet i Marburg, udført i metal o. 1235. Skrinets kort- og langsider har begge høje gavle med trekløverbuer, hvori figurlicher.

³⁶ Figuren er ikke nærmere identificeret i Sissel F. Plathe og Jens Bruun, *Danmarks Middelalderlige Altertavler*, Odense 2010, 246-47.

³⁷ I middelalderen ses Skt. Dorothea ofte fremstillet med en spirende gren eller udsprungen rosenstilk.

³⁸ Antagelig er der tale om en ukonventionel fremstilling af Skt. Leonhard, en hyppigt forekommende nødhjælper på de danske altertavler, om end han som oftest er fremstillet med sine lænker som i f.eks. Vester Starup Kirke (*DK Ribe* 1664). Plathe og Bruun 2010 (note 36), 246 f. og 1380, nævner som alternativ en identifikation med pavehelgenen, Skt. Marcellus I, hvis attribut som senere staldknægt var en hest og en strigle. Denne tilhører dog ikke gruppen af nødhjælpere og genfindes heller ikke på nogen af de bevarede hjemlige altertavler fra middelalderen.

³⁹ LAVib. *Ribe bispeark*. Synsprot. 1696-1775 (C 4-189); LAVib. *Ribe bispeark*. Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773).

⁴⁰ *Synsprot*. Det henstilledes, at kalken blev forstørret, dog er samme formentlig kun repareret (jf. indskriften).

Fig. 44. Våbenskjold, antagelig for Oluf Nielsen Sort, vist på ↑glasmaleri, o. 1500 (s. 2329). Rigsarkivet, Terkel Klevenfeldts Samling. – Coat of Arms, presumably for Oluf Nielsen Sort, shown in ↑stained glass window, c. 1500

⁴¹ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1654 (C-KRB-100), nævnt 1650.

⁴² Halkjær Kristensen, *Tinmærker* 96.

⁴³ Om de romanske olielamper, jf. Jens Vellev, »En romansk olielampe fra Ribe. Romanske olielamper fra Danmark – 2«, *hikuin* 6, 1980, 75-82; samme, »Romanske olielamper fra Danmark«, *hikuin* 3, 1977, 211-22. Fovsing Kirkes lampe figurerer dog ikke i Jens Vellevs optegnelser over lampernes udbredelse i Danmark. I den nærliggende Måbjerg Kirke registreredes 1879 i en gravhøj på kirkegården en kvader med fire skålførmede fordybninger, jf. s. 1730; denne er dog ikke her anført som en ↑lielampe.

⁴⁴ *Synsprot. Christensen 1959* 35 anfører dog, uden kildeangivelse, at skranken var af smedejern.

⁴⁵ *Trap*.

⁴⁶ *Synsprot. LAVib. Privatark.* F. Uldalls saml. 1880. To tegninger, dateret 1880 (nr. 182). NM. Udateret tegning.

⁴⁷ 1963 foresloges en farveundersøgelse af stolen, hvilket dog ikke gennemførtes, jf. NM. *Korr.ark.*

⁴⁸ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1683-1716 (C-KRB-101); *Ribe bispeark.* Rgsk. 1699-1720 (C 4-194). Her oplyses summen som 24 sletdaler.

⁴⁹ Hvornår prædikestolen erhvervedes til Ejsing Kirke, er ikke arkivalsk oplyst. Den erstattedes 1656 af en fornem stol, oprindeligt bestemt til Viborg Domkirke. Den gamle stol registreredes endnu 1683 som hensat i sakristiet, dog uden den tilhørende himmel, jf. LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Ejsing Kirkes rgsk. 1654-94 (C-KRB-71-72).

⁵⁰ *Uldall 1880/1896; Løffler 1880.*

⁵¹ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1807-10 (C 4-708).

⁵² LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn. 1793-97 (C 4-704).

⁵³ *Synsprot.* Kravet blev afvist af Kirkeministeriet og Niels Bjerg blev i stedet tilbudt at bytte sin stol med den østligste stol på nordsiden, 'den nuværende degnestol' (s.d.). Tilbuddet frafaldt, og Bjergs stol tildeltes kirkesangeren.

⁵⁴ Indvendig ses mærke for Gjøl-gørtleren.

⁵⁵ Quintaten 16' var placeret udenfor svellekassen, jf. iøvrigt Den Danske Orgelregistrant.

⁵⁶ Der er tale om en forveksling med Favsing (Randers Amt), når Hans Nyholm anfører, at kirkens klokke er støbt af Francois Rackle 1640, jf. Hans Nyholm, *Kirkeklokker i Danmark*, Højbjerg 1996, 23. Foruden hos Nyholm og Løffler, som blot citerer indskriften, er Fovsing klokke kun registreret i Frits Uldall, *Kirkeklokker. Fortegnelse*, annoteret eksemplar i NM af Nyrop, *Kirkeklokker*, uden paginering. Her angives Rasmus Laursen (Lauridsen) som støber.

⁵⁷ Selvom både Uldall og Løffler har læst årstallet 1587, kan 1581 ikke afvises som året for anskaffelsen. Det er således påfaldende, at kirkens regnskaber, der først er bevaret fra 1584, ikke omtaler anskaffelsen 1587, men alene nævner indkøbet af ny klokkestreng 1587, jf. LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1654 (C-KRB-100).

⁵⁸ Nyrop, *Kirkeklokker*, 210-11, 243-44, 256. Selvom hverken Rasmus eller Peter her identificeres som støbere, taler den gentagne brug af mærket i nærområderne for, at der må være tale om et støbermærke.

⁵⁹ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1654, 1683-1716 (C-KRB-100-101).

⁶⁰ Jf. Faye, *Støbejernskors* 119, nr. 261.

⁶¹ Jf. Faye, *Støbejernskors* 95, nr. 173. Eksemplet i Fovsing figurerer dog ikke.

FOVSING CHURCH

The church lies on flat terrain in the north west of the parish, whose western boundary is formed by the stream Bredkær Bæk. The waterway, which marks the transition to Skodborg District, also marks the transition between Hjerm District's fertile moraine clay and the heathland west of this, over which the Klosterheden and Kronheden forests extend.

The building consists of a Romanesque chancel and nave, to which a porch was added towards the north around 1500, while the tower was built c. 1550. The chancel and the approximately three metres of the nave belong to the first construction phase and are built of granite ashlar over a chamfered footing, while the western part of the nave is built of raw fieldstone after what was presumably a brief break in construction. Of the church's original doors in the west end of the nave only the northern one is preserved. The simple rectangular opening has later, however, been partly rebuilt in medieval large brick. In the eastern and northern wall of the chancel the Romanesque windows are still preserved (figs. 8-10). But in the course of time they have also been rebuilt repeatedly – for example the north window was bricked up until 2005, when the present stained glass was installed. The interior of the church is covered by a flat beam ceiling, the chancel opens up to the nave through an ashlar-built chancel arch whose corbels are of varied construction. It may be noted that the height of the arch increases by c. 10 cm towards the east, which increases the view into the chancel.

The limewashed porch of brick outside the north door of the nave was probably built around 1500, and by virtue of the architectural details is related to a number of the region's other porches (fig. 13) – in the exterior for example by the round-arched recess of the gable, which has parallels in Måbjerg and Hjerm (pp. 1740, 2011). In the interior too the arrangement is typical of the region, since each of the flanking walls

is equipped with six niches, separated by half-brick-wide columns; however the niches have now been cut away at the bottom (fig. 11; cf. Måbjerg, Gimsing and Asp, pp. 1740, 2122).

The narrow tower with its square ground plan at the west gable of the nave was built in the period around 1550 in three floors, but has later been rebuilt and cut down. The bottom two-to-four courses have been built of the relocated ashlar of the nave, including the chamfered footing beneath the west gable. Above this the tower is of red brick in Renaissance format (25×11×7 cm), which in the facade is laid in cross-bond, in the back walls as monk-bond. In the south wall, before 1880 an oil lamp was walled in (fig. 33). Very unusually, both the tower interior and the floor above have probably been vaulted over, although it must remain an open question whether both vaults were in fact realized. The design of the original †belfry floor is unknown, but it was covered by a †spire or a †pyramid roof. When the tower was cut down in size is uncertain, but it may have been done in the winter of 1719-20, when large parts fell down as a result of neglect.

Stained glass. In 2005 stained glass was inserted in the north window of the chancel, designed by Bodil Kaalund and executed by the master glazier Per Hebsgaard. The subject is The Annunciation, and shows the seated, blue-clad Mary with the angel hovering above her head. A †stained glass work, c. 1500, a coat of arms for the Sort family (fig. 44) was registered in the mid-1700s in a window in the church.

†*Wall paintings.* In 1986, on the east wall of the chancel and the north wall of the nave, fragments of wall-painted decorations were registered, both medieval and post-medieval, but were subsequently limewashed over. The oldest, on the north wall of the nave, were from c. 1300-1350 and probably showed parts of an arcade gallery

that once extended over the upper part of all the nave's wall surfaces. Similar †decorations have been registered in Mejrup and Ølby churches (pp. 1798, 2282), where they were however substantially better preserved. Decorations of this kind are not known in the northwestern Jutland area apart from these three churches. In addition there were remains of a post-medieval list of churchwardens on the west side of the chancel arch wall. On this were a number of initials and the date 1696.

Furnishings. The oldest furnishing items in the church are a Romanesque oil lamp, walled into the south side of the tower, and a font, both of granite, and in the latter case belonging to the region's usual sepal type (figs. 33-34). From the church's Late Medieval †altarpiece (no. 1) come a Calvary scene and five figures of saints, mounted in the present-day altarpiece from 1889-90 (fig. 23). From the Renaissance come the altar candlesticks, acquired in 1587, and the church bell, 1581/87, bearing the letters "r" and "l" for the bell founder, Rasmus Lausen or Peter Lauridsen (figs. 32, 40). While nothing is preserved from the 1600s, chalice no. 1, a work by the goldsmith Johan Frederik Altevelt, Holstebro, is from the first decades of the 1700s, renewed in 1746 along

with the paten at the expense of the incumbent Hans Matias Lind (fig. 29). The baptismal dish is from 1768; the wafer box of pewter seems to be from the same time (fig. 35). The nineteenth century is represented by the following items: chalice no. 2 from 1850, the goldsmith Christen Christensen's Communion set for the sick from 1862 (paten renewed), which is shared between Fovsing and Asp Churches; the pulpit with canopy from 1880-81 (designed by Frits Uldall) and the altar rail and altarpiece from the main restoration, both from 1889-90. The pews, with re-used older parts, come from the refurbishing of 1922, the seven-branched candelabrum was donated in 1927 by Lauritz Nielsen Gade, while the chandeliers (2-3) were donated in 1949 by Carl Pedersen Fovsing and his sister Kristine Pedersen Line respectively, and by Christen Berg and his sister Anne Berg. Four chasubles, 1975, were funded by an anonymous donation. In 1980 a new organ was acquired and in 2011 panelling of the Communion table.

Sepulchral monuments. In the churchyard there is a wrought iron tomb plate and three crosses of the same material from the period c. 1872-1903 (figs. 41-42).